

**การพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว
ทางพระพุทธศาสนาของวัดในจังหวัดสุพรรณบุรี
Potential Development of Buddhist Tourist Attractions
of Monasteries in Suphanburi Province**

พระมหาวุฒิพงษ์ วุทธิวิโส

Phramaha Wuttipong Wutthiwangso

อาจารย์พิเศษ

Special lecturer

วิทยาลัยสงฆ์สุพรรณบุรีศรีสุวรรณภูมิ

Suphanburi Buddhist College

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail: wutthipong99@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 18 สิงหาคม 2563

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 17 กุมภาพันธ์ 2564

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 21 กุมภาพันธ์ 2564

บทคัดย่อ

บทความเรื่องนี้มี ความมุ่งหมาย เพื่อการพัฒนา ศักยภาพ แหล่งท่องเที่ยว ทางพระพุทธศาสนา ของวัด ในจังหวัดสุพรรณบุรี ผลการศึกษา พบว่า 1) สภาพ ปัญหา ของจังหวัดสุพรรณบุรี มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ที่ตั้งกระจายอยู่ห่างออกจากกัน ในหลายท้องที่ ซึ่งสภาพการกระจายตัวดังกล่าว ส่งผลต่อปัญหาอื่น เช่น ขาดรถรับส่งสาธารณะ ขาดการดูแลด้านความปลอดภัย ขาดที่พักในชุมชนที่ห่างไกลจากตัวเมือง 2) เรื่องการขาดการประสานงานกับจังหวัดข้างเคียง และขาดกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา ที่มีความหลากหลาย และมีมิติในเชิงลึก ที่ต้องอาศัยความเข้าใจ ประวัติความเป็นมา และความสำคัญ ในทางพระพุทธศาสนา โดยควร มีการยกระดับ ศักยภาพ และสิ่งดึงดูดใจ ด้วยการ จัดทำผังแม่บท เส้นทาง การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ร่วมกับ จังหวัดอื่นใกล้เคียง เช่น พระนครศรีอยุธยา นครปฐม และกาญจนบุรี เพื่อยกระดับ เส้นทาง และกิจกรรม นำร่องให้ชัดเจน และดึงดูดใจร่วมกัน ระหว่างภาคีด้านการท่องเที่ยวเชิงพุทธ ในแต่ละจังหวัด ตามเส้นทางนำร่อง ทั้งในอำเภอเมืองสุพรรณบุรี-อำเภออู่ทอง เช่น การเข้าถึง การเดินทาง ที่สะดวก ความปลอดภัย หรือโรงแรมที่พักรับรอง เป็นต้น และ 3) การทำงานโดยอาศัย ผังแม่บท ด้านการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ที่ครอบคลุม ทั้งเรื่อง เส้นทาง และกิจกรรม จะช่วยจุดประกาย การสร้างความร่วมมือ และนำไปสู่ การยกระดับ ศักยภาพ การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ในจังหวัดสุพรรณบุรี ได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: ศักยภาพ, แหล่งท่องเที่ยวทางพุทธศาสนา, จังหวัดสุพรรณบุรี

Abstract

The research aimed to study the potential development of Buddhist tourist attractions of monasteries in Suphanburi Province. Firstly, Problematic situation of Suphanburi province, there are Buddhist tourist sites spreading far apart in many areas.

Which condition of such distribution affects other problems such as lack of public transportation Lack of safety supervision Lack of accommodation in communities far from the city Second, Lack of coordination with neighboring provinces and lack of diverse and in-depth Buddhist tourism activities that require an understanding of their history. And importance in Buddhism which should enhance potential and attractiveness by creating a master plan of the Buddhist tourism route in conjunction with other nearby provinces such as Ayutthaya, Nakhon Pathom and Kanchanaburi to enhance the route and pilot activities clearly. And attracting mutual interest among the parties in Buddhist merit-based tourism in each province Along the pilot route Both in Muang Suphanburi District - U-Thong District such as convenient access to transportation, safety or hotel accommodation etc. and; Three, Working through the Buddhist Master Plan covering both routes and activities will help create Cooperate and lead to the sustainable enhancement of Buddhist tourism in Suphanburi Province.

Keywords: Potentiality, Tourist Attractions in the Buddhism, Suphanburi Province

1. บทนำ

สุพรรณบุรีเป็นจังหวัดที่มีวัดและแหล่งท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา มีมรดกทางวัฒนธรรม และเมืองโบราณเนื่องเชิงพุทธที่หลากหลายทั้งจากในสมัยทวารวดีและสมัยอยุธยา ซึ่งเมืองสุพรรณเป็นรัฐที่เป็นนครอิสระในช่วงพุทธศตวรรษที่ 19 และต้นพุทธศตวรรษที่ 20 เป็นศูนย์กลางของรัฐที่มีอำนาจบริเวณลุ่มน้ำท่าจีน มีชุมชนตั้งอยู่ริมสองฝั่งน้ำ เป็นรัฐที่มีอำนาจการเมืองร่วมกับเมืองแพรกศรีราชาหรือสรรคบุรีที่ตั้งอยู่เหนือขึ้นไป เมืองสุพรรณนี้มีวัฒนธรรมความเจริญ รวมถึงรูปแบบศิลปกรรมเฉพาะตัวอยู่ในระดับหนึ่ง ก่อนที่ขยายอำนาจไปยังอยุธยาและรวมเข้าเป็นส่วนหนึ่งของกรุงศรีอยุธยา (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2549) โดยหน่วยงานภาครัฐของจังหวัดสุพรรณบุรีจึงได้ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมเรื่องการท่องเที่ยวโดยพยายามให้เชื่อมโยงกับวัด แหล่งท่องเที่ยว และมรดกทางวัฒนธรรมดังกล่าว โดยได้กำหนดแผนการพัฒนการท่องเที่ยวในระดับจังหวัดระยะ 3 ปี ระหว่าง พ.ศ. 2558-2561 ได้กำหนดยุทธศาสตร์ให้มีการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวสู่สากลควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

อย่างไรก็ดีในยุคปัจจุบันจังหวัดสุพรรณบุรียังไม่ได้รับการส่งเสริมให้มีการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาอย่างเต็มรูปแบบและยังไม่มีแผนการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา แม้จะมีนักท่องเที่ยวเดินทางมาไหว้พระทำบุญอยู่อย่างต่อเนื่อง สาเหตุเพราะว่าขาดข้อมูลในด้านความคิดเห็น ความต้องการ ความรู้ความเข้าใจของนักท่องเที่ยวและผู้เกี่ยวข้อง ไม่มีการแสดงเส้นทางและกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา และขาดแผนแม่บทการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาที่ชัดเจน

ผู้วิจัยจึงสนใจในการศึกษาวิจัยวัด และแหล่งท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา เพื่อจัดทำและนำเสนอเส้นทาง รวมถึงกิจกรรมท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดสุพรรณบุรี โดยผลที่ได้จากการวิจัยจะช่วยให้เกิดแนวทางการพัฒนาศักยภาพวัดและแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา อันจะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดสุพรรณบุรีโดยภาพรวม ขณะเดียวกันช่วยนาร่องสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาของประเทศไทย

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาสภาพทั่วไป ปัญหาและอุปสรรคของวัดและแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในจังหวัดสุพรรณบุรี
2. เพื่อศึกษาเส้นทางและกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาของวัดและแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดสุพรรณบุรี
3. เพื่อนำเสนอแนวทางพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาของวัดและแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดสุพรรณบุรี

3. วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยมีวิธีการดำเนินงานแบ่งเป็น 5 ขั้นตอน 1) สํารวจเอกสารและสํารวจพื้นที่ 2) จัดทำเครื่องมือคือแบบสอบถามและสํารวจความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว โดยใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลนักท่องเที่ยวจำนวน 400 ชุด 3) วิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการสํารวจ 4) จัดประชุมกลุ่มย่อยระหว่างภาคีผู้ที่เกี่ยวข้องโดยร่วมกันตั้งข้อสังเกตโดยอาศัยข้อมูลจากผลการสํารวจ และ 5) จัดทำสรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

4. อภิปรายผล

ตอนที่ 1 ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา

จังหวัดสุพรรณบุรีมีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีจุดเด่นอยู่ที่เรื่องของกรมมีสิ่งดึงดูดใจ คือพระพุทธรูป วัด แหล่งโบราณสถาน เมืองโบราณ นอกจากนี้ จังหวัดสุพรรณบุรีมีศักยภาพจากการมีทำเลที่ตั้งที่ดี คือไม่ห่างจากกรุงเทพฯ และจังหวัดต่างๆ ที่ตั้งอยู่ใกล้เคียงเช่น พระนครศรีอยุธยาหรือนครปฐม รวมถึงมีถนนสายหลักและสายรองที่สะดวก ได้มาตรฐาน

จากการสํารวจพบว่า ศักยภาพที่มีค่าเฉลี่ยค่อนข้างสูง คือประเด็นเรื่องแหล่งท่องเที่ยวในท้องที่สุพรรณบุรีมีสิ่งดึงดูดใจให้มาสักการะ โดยมีค่าเฉลี่ย 3.32 ค่าเฉลี่ยนี้มีค่าเท่ากับด้านแหล่งท่องเที่ยวในท้องที่สุพรรณบุรีมีถนนหรือทางสัญจรเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวในสถานที่ต่างๆ ได้โดยสะดวก โดยมีค่าเฉลี่ย 3.32 ส่วนค่าเฉลี่ยรองลงมา คือด้านแหล่งท่องเที่ยวในท้องที่สุพรรณบุรีเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในเส้นทางไหว้พระซึ่งเชื่อมโยงกับที่อื่นๆ โดยมีค่าเฉลี่ยใกล้เคียงกันคือ 3.26 ส่วนค่าเฉลี่ยที่ต่ำสุดแต่อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ด้านที่พักมีที่พักที่สะอาดเงียบสงบอยู่ไม่ห่างจากแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 3.05

ค่าเฉลี่ยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า จังหวัดสุพรรณบุรีมีศักยภาพพื้นฐานคือมีวัดหรือแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาที่ดึงดูดใจอยู่หลายแห่ง ขณะเดียวกันจังหวัดก็มีทำเลที่ตั้งค่อนข้างดี กล่าวคือตั้งอยู่ในเส้นทางไหว้พระที่เชื่อมโยงกับสถานที่อื่นๆ โดยมีถนนทางที่เชื่อมไปยังจังหวัดอื่นได้อย่างสะดวก

คณะผู้วิจัยนำข้อมูลผลการสํารวจนำเสนอต่อที่ประชุมกลุ่มย่อย โดยเชิญตัวแทนที่เกี่ยวข้องมาร่วมแสดงความคิดเห็น ผู้เข้าร่วมประชุมมีข้อสังเกตในเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลส่งผลกระทบต่อศักยภาพดังแสดงในตารางด้านล่าง

ตารางที่ 1 ข้อสังเกตที่มีต่อข้อมูลผลการสํารวจศักยภาพ

ลำดับที่	ข้อมูลผลการสํารวจ	ข้อสังเกตจากผู้เข้าร่วมประชุม
1	ด้านสิ่งดึงดูดใจ แหล่งท่องเที่ยวในท้องที่มีสิ่งดึงดูดใจให้มาสักการะ (3.32)	สืบเนื่องจากปัจจัยหลักคือการมีมรดกทางวัฒนธรรม เช่น พระพุทธรูป วัด โบราณสถาน และการเผยแพร่ความสำคัญของมรดกทางวัฒนธรรมเหล่านี้

2	ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวที่มีทางเข้าถึงสถานที่ต่างๆ ได้โดยสะดวก (3.32)	สืบเนื่องจากปัจจัยหลักคือสุพรรณบุรีมีถนนและทางสัญจรที่สะดวกคล่องตัวและทำเลที่ตั้งซึ่งสามารถเชื่อมต่อไปยังจังหวัดข้างเคียงได้โดยสะดวก
3	ด้านรายการนำเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวในท้องที่มีเส้นทางไหว้พระเชื่อมโยงกับที่อื่นๆ (3.26)	สืบเนื่องจากปัจจัยหลักคือในข้อ 1 และ 2
4	ด้านความปลอดภัย แหล่งท่องเที่ยวในท้องที่มีความปลอดภัย (3.25)	สืบเนื่องกับปัจจัยข้อ 2 แต่มีข้อสังเกตว่า สุพรรณบุรีมีสภาพพื้นที่กระจายห่างกัน ท้องที่บางแห่งจึงขาดความปลอดภัย
5	ด้านสังคมวัฒนธรรม ผู้คนในท้องที่มีความเป็นมิตรและมีวัฒนธรรมที่ดี (3.24)	สืบเนื่องจากปัจจัยหลักคือความเป็นมิตรและความจริงใจของคนสุพรรณบุรี
6	ด้านกิจกรรมสนับสนุนแหล่งท่องเที่ยวในท้องที่มีกิจกรรมในช่วงเทศกาล (3.23)	สืบเนื่องจากปัจจัยหลักคือความสามารถของผู้นำในการหางบสนับสนุน รวมถึงความเข้มแข็งของชุมชนต่างๆ
7	ด้านที่พัก มีที่พักที่สะอาดเงียบสงบอยู่ไม่ห่างจากแหล่งท่องเที่ยว (3.06)	สืบเนื่องจากจำนวนและคุณภาพที่พัก แต่มีข้อสังเกตว่า สุพรรณบุรีมีสภาพพื้นที่กระจายห่างจากกัน บางแห่งจึงขาดที่พักที่เหมาะสม

จากตารางที่ 1 พบว่า ปัจจัยที่ส่งอิทธิพลต่อศักยภาพฯ สามารถจำแนกแบ่งออกได้หลายเรื่อง โดยประเด็นซึ่งที่ประชุมมีความเห็นร่วมกัน ได้แก่ 1. การมีมรดกทางวัฒนธรรม เช่น พระพุทธรูป วัด โบราณสถานต่างๆ และการเผยแพร่ความสำคัญของมรดกทางวัฒนธรรมเหล่านี้ 2. เรื่องถนนทางสัญจรที่สะดวก กว้างขวาง และทั่วถึง 3. เรื่องทำเลที่ตั้งซึ่งเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวโดยรอบ 4. เรื่องความเข้มแข็งของชุมชนและกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ 5. เรื่องสภาพการกระจายตัวของวัด ชุมชน และแหล่งท่องเที่ยว 6. เรื่องนิสัยใจคอ ความเป็นมิตร ความจริงใจของคนสุพรรณบุรี 7. ความสามารถของผู้บริหารหน่วยงานและนักการเมืองในการให้การสนับสนุน และ 8. จำนวนและคุณภาพที่พักบริเวณแหล่งท่องเที่ยว

อย่างไรก็ตาม จังหวัดสุพรรณบุรีมีข้อจำกัดในการพัฒนาศักยภาพอยู่ประการหนึ่ง คือเรื่องของการขาดการตระหนักในคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมในพื้นที่ เมื่อขาดการตระหนักในเรื่องดังกล่าวจึงส่งผลทำให้นักท่องเที่ยวไม่มีช่องทางที่จะได้รับทราบข้อมูลประวัติความเป็นมาและความสำคัญของวัดและแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาอย่างเหมาะสม

จากการสำรวจพบว่า นักท่องเที่ยวในจังหวัดสุพรรณบุรีได้รับรู้ข้อมูลที่ก่อให้เกิดความเข้าใจเรื่องราวประวัติและความเป็นมาอยู่ในระดับปานกลาง โดยถือว่ามีความเฉลี่ยค่อนข้างต่ำ กล่าวคือได้รับรู้รับทราบประวัติความเป็นมาและเส้นทางตามรอยพุทธศาสนา โดยอยู่ที่ค่าเฉลี่ย 2.59 และมีความรู้ความเข้าใจในงานพุทธศิลป์และความรู้สึกถึงพระพุทธรูป โดยอยู่ที่ค่าเฉลี่ย 2.92

ผู้วิจัยนำข้อมูลผลการสำรวจในเรื่องนี้นำเสนอต่อที่ประชุมกลุ่มย่อย โดยเชิญตัวแทนที่เกี่ยวข้องมาร่วมแสดงความคิดเห็น ผู้เข้าร่วมประชุมมีข้อสังเกตในเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจของนักท่องเที่ยว ดังแสดงในตารางที่อยู่หน้าถัดไป

ตารางที่ 2 ข้อสังเกตเรื่องความรู้ความเข้าใจของนักท่องเที่ยว

ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ	ข้อสังเกตจากผู้เข้าร่วมประชุม
1. ทราบว่าที่นี่เคยเป็นบ้านเมืองโบราณในสมัยทวาร	ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง อาจเพราะขาด

วดี/และอยุธยา (ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง) 2. ทราบว่าที่นี่เคยมีเรื่องราวของพระสงฆ์สาวกมาสืบทอดพระศาสนาของพระพุทธเจ้า (ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง) 3. ทราบว่าที่นี่เป็นเส้นทางตามรอยที่สัมพันธ์กับเส้นทางพุทธสถานในอินเดีย ลังกา และดินแดนอื่น (ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง)	กระบวนการสืบค้นและถ่ายทอดเรื่องราวที่เหมาะสม โดยเฉพาะเรื่องราวของบ้านเมืองและพระสงฆ์ในอดีต ตลอดจนเส้นทางความเจริญของพระพุทธศาสนานับจากอดีตถึงปัจจุบัน
1. ทราบข้อมูลและเข้าใจพุทธประวัติของแหล่งท่องเที่ยวในท้องที่ (ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง) 2. ทราบข้อมูลและเข้าใจพุทธศิลป์ของพระพุทธรูปพระเจดีย์ และรอยพระพุทธรูปบาท (ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง) 3. รู้สึกระลึกถึงการสืบทอดพระพุทธศาสนาเมื่อได้มาเยือนแหล่งท่องเที่ยวในท้องที่ (ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง)	ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง อาจเพราะขาดกระบวนการสืบค้นและถ่ายทอดเรื่องราวที่เหมาะสม โดยเฉพาะเรื่องราวประวัติความเป็นมาและคุณค่าของงานพุทธศิลป์และพระศาสนาที่จะส่งเสริมให้เกิดจิตสำนึกการสืบทอดพระพุทธศาสนากับคนรุ่นหลัง

ผู้เข้าร่วมประชุมให้ข้อสังเกตว่า สาเหตุที่ค่าเฉลี่ยในเรื่องดังกล่าวอยู่ในระดับปานกลาง อาจเพราะขาดกระบวนการสืบค้นและถ่ายทอดเรื่องราวที่เหมาะสม เช่น เรื่องราวของบ้านเมืองและพระสงฆ์ในอดีต เส้นทางความเจริญของพระพุทธศาสนา คุณค่าของงานพุทธศิลป์และพระศาสนา เรื่องราวดังกล่าวจะมีผลทำให้เกิดจิตสำนึกการสืบทอดพระพุทธศาสนากับคนรุ่นหลัง

ตอนที่ 2 กลุ่มนักท่องเที่ยว เส้นทางท่องเที่ยว และกิจกรรมการท่องเที่ยว

กลุ่มนักท่องเที่ยว กลุ่มนักท่องเที่ยวที่ให้ความสนใจท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในจังหวัดสุพรรณบุรี เป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่อยู่ในวัยผู้ใหญ่ มีระดับการศึกษาไม่สูงมาก และมีรายได้ไม่สูงมาก ในด้านอายุพบว่า กลุ่มนักท่องเที่ยวที่สนใจท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดสุพรรณบุรีค่อนข้างมีอายุอยู่ในระหว่างวัยรุ่นถึงผู้ใหญ่ กล่าวคือมีอายุ 26-40 ปี จำนวน 194 คน คิดเป็นร้อยละ 48.5 ในด้านการศึกษา พบว่า กลุ่มนักท่องเที่ยวที่สนใจท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดสุพรรณบุรี มีระดับการศึกษาไม่สูงมาก กล่าวคือต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 271 คน คิดเป็นร้อยละ 67 รองลงมา การศึกษาปริญญาตรี จำนวน 119 คน คิดเป็นร้อยละ 30 ในด้านรายได้ พบว่า กลุ่มนักท่องเที่ยวที่สนใจท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดสุพรรณบุรี มีรายได้ไม่สูงมาก กล่าวคือต่ำกว่า 1 หมื่นบาท จำนวน 184 คน คิดเป็นร้อยละ 46 รองลงมา รายได้ 10,000-20,000 บาท จำนวน 127 คน คิดเป็นร้อยละ 32

ผลการสำรวจสะท้อนว่า จังหวัดสุพรรณบุรีมีกลุ่มนักท่องเที่ยวหลักที่เป็นกลุ่มผู้ใหญ่ซึ่งถือว่าเป็นบุคคลที่มีความมั่นคงทางอารมณ์ และน่าจะมีความรับผิดชอบต่อสังคมอยู่ในระดับหนึ่ง อย่างไรก็ตามก็ยังมีข้อจำกัดว่า จังหวัดสุพรรณบุรีขาดนักท่องเที่ยวที่มีระดับการศึกษาสูงและมีรายได้สูง

เส้นทางท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวนิยมท่องเที่ยวตามเส้นทางถนนมาลัยแมนซึ่งเชื่อมโยงจากอำเภอเมืองสุพรรณบุรีไปยังอำเภอดำเนินสะดวก เนื่องจากเป็นถนนสายสำคัญที่เชื่อมไปจังหวัดอื่นๆ โดยอำเภอที่นักท่องเที่ยวนิยมไปไหว้ทำบุญ ได้แก่ อำเภอเมืองสุพรรณบุรี และอำเภอดำเนินสะดวก โดยจากการสำรวจพบว่า นักท่องเที่ยวนิยมไปท่องเที่ยวในอำเภอเมือง จำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 24 รองลงมาคือ อำเภอดำเนินสะดวก จำนวน 92 คน คิดเป็นร้อยละ 23 และต่ำสุดคืออำเภอดำเนินช้าง จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 2.0

มีข้อสังเกตว่า ทั้งอำเภอเมืองสุพรรณบุรีและอำเภออุทุมพรตั้งอยู่ในเส้นทางซึ่งสามารถสัญจรต่อเนื่องไปยังแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดอื่นได้โดยสะดวก ได้แก่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา นครปฐม และกาญจนบุรี รวมถึงอำเภอทั้ง 2 แห่งมีวัดและแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนายู่มาก เหตุผลข้างต้นอาจเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้นักท่องเที่ยวนิยมไปไหว้พระและทำบุญมากกว่าสถานที่อื่น

แต่อย่างไรก็ดี จังหวัดสุพรรณบุรีมีข้อจำกัดในเรื่องเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาโดยยังขาดการประสานกับจังหวัดข้างเคียง โดยเฉพาะจังหวัดที่มีวัดและแหล่งโบราณเชิงพุทธศาสนาในลักษณะที่คล้ายกันได้แก่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่มีวัดและแหล่งโบราณสถานคล้ายกันกับอำเภอเมืองสุพรรณบุรี และจังหวัดนครปฐมที่มีแหล่งโบราณสถานคล้ายกันกับอำเภออุทุมพร การขาดการประสานกับจังหวัดข้างเคียงส่งผลให้เส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในสุพรรณบุรีขาดความชัดเจน และนักท่องเที่ยวอาจสับสน เนื่องจากจังหวัดพระนครศรีอยุธยาก็มีเส้นทางท่องเที่ยวย้อนอดีตในลักษณะที่คล้ายกับการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา

มีข้อเสนอแนะว่าควรมีการจัดทำผังแม่บทเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาร่วมกับจังหวัดข้างเคียง ได้แก่ พระนครศรีอยุธยาและนครปฐม เพื่อยกระดับเส้นทางและกิจกรรมนำร่องให้ชัดเจน โดยเฉพาะในเส้นทางจากอำเภอเมืองสุพรรณบุรีไปยังอำเภออุทุมพร

กิจกรรมการท่องเที่ยว กิจกรรมที่ได้รับความนิยมคือกิจกรรมไหว้พระทำบุญ ถัดมาคือ กิจกรรมเที่ยวชมงานประเพณีวัฒนธรรมและร่วมกิจกรรมในชุมชน โดยจากการสำรวจความคิดเห็นพบว่า สาเหตุที่นักท่องเที่ยวมาเยือนแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในจังหวัดสุพรรณบุรีใน 3 อันดับแรก เนื่องมาจากสาเหตุที่ว่า 1. เพราะที่นี้อยู่ในเส้นทางไหว้พระที่สำคัญ (ค่าเฉลี่ย 3.61) 2. เพราะต้องการมาไหว้พระประธาน (ค่าเฉลี่ย 3.59) 3. เพราะต้องการมาทำบุญถวายสังฆทาน (ค่าเฉลี่ย 3.58) ส่วนอันดับ 4 ถึง 7 เนื่องมาจากสาเหตุที่ว่า 4. เพราะผู้คนที่มีความเป็นมิตรและน่ารัก (ค่าเฉลี่ย 3.57) 5. เพราะที่นี้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีบรรยากาศดี (ค่าเฉลี่ย 3.56) 6. เพราะที่นี้มีกิจกรรมประเพณีน่าสนใจ (ค่าเฉลี่ย 3.56) 7. เพราะวัฒนธรรมที่มีความงดงาม (ค่าเฉลี่ย 3.52)

ค่าเฉลี่ยดังกล่าวสะท้อนว่า กิจกรรมที่ได้รับความนิยมมากที่สุดคือ การไหว้พระทำบุญ ส่วนกิจกรรมที่นิยมนรองลงมาคือ กิจกรรมเที่ยวชมงานประเพณีวัฒนธรรมและร่วมกิจกรรมในชุมชน ทั้งนี้ผู้วิจัยนำผลการสำรวจเสนอต่อที่ประชุมกลุ่มย่อย ผู้เข้าร่วมประชุมมีข้อสังเกตในเรื่องกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวสนใจ ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ข้อสังเกตเรื่องกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวสนใจ

ลำดับที่	ข้อมูลผลการสำรวจสาเหตุที่มาท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในจังหวัดสุพรรณบุรี	ข้อสังเกตของผู้เข้าร่วมประชุมกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวสนใจ
1	เพราะที่นี้อยู่ในเส้นทางไหว้พระที่สำคัญ (ค่าเฉลี่ย 3.61)	ไหว้พระตามวัดต่างๆ
2	เพราะต้องการมาไหว้พระประธาน (ค่าเฉลี่ย 3.59)	ไหว้พระประธาน
3	เพราะต้องการมาทำบุญ ถวายสังฆทาน (ค่าเฉลี่ย 3.58)	ไหว้พระทำบุญ
4	เพราะผู้คนที่มีความเป็นมิตรและน่ารัก (ค่าเฉลี่ย 3.57)	ร่วมกิจกรรมในชุมชน
5	เพราะที่นี้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีบรรยากาศดี (ค่าเฉลี่ย 3.56)	พักผ่อนทั่วไป

6	เพราะที่นี่มีกิจกรรมประเพณีน่าสนใจ (ค่าเฉลี่ย 3.56)	เที่ยวชมงานประเพณี
7	เพราะวัฒนธรรมที่นี่มีความงดงาม (ค่าเฉลี่ย 3.52)	เที่ยวชมวัฒนธรรม
8	เพราะที่นี่มีการประชาสัมพันธ์น่าสนใจ (ค่าเฉลี่ย 3.52)	เที่ยวชมและถ่ายรูป
9	เพราะที่นี่เป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญที่ขาดไม่ได้ (ค่าเฉลี่ย 3.50)	เที่ยวชมและถ่ายรูป
10	เพราะที่นี่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ปลอดภัย (ค่าเฉลี่ย 3.45)	-
11	เพราะที่นี่มีรถสาธารณะที่เดินทางมาได้สะดวก (ค่าเฉลี่ย 3.41)	-
12	เพราะสนใจมาหาความสงบให้กับจิตใจ (ค่าเฉลี่ย 3.32)	แสวงหาความสงบ
13	เพราะที่นี่มีรถรับส่งสัญญาณมาถึงได้โดยสะดวก (ค่าเฉลี่ย 3.25)	-
14	เพราะต้องการมาภาวนาปฏิบัติธรรม (ค่าเฉลี่ย 3.20)	ภาวนาปฏิบัติธรรม
15	เพราะที่นี่มีที่พักที่ราคาไม่แพง (ค่าเฉลี่ย 3.10)	-
16	เพราะที่นี่มีที่พักเงียบสงบตั้งอยู่ไม่ไกล (ค่าเฉลี่ย 3.05)	-
17	เพราะต้องการมาแก้เคราะห์เข้าวัดอุ้มงคล (ค่าเฉลี่ย 2.89)	แก้เคราะห์เข้าวัดอุ้มงคล

จากตารางที่ 3 สรุปได้ว่า กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวสนใจ ได้แก่ 1. กิจกรรมไหว้พระทำบุญ 2. กิจกรรมเที่ยวชมงานประเพณี วัฒนธรรม และร่วมงานในชุมชน 3. กิจกรรมเที่ยวชมและถ่ายรูปสถานที่ที่น่าสนใจ ส่วนกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวสนใจไม่มาก ได้แก่ 1. กิจกรรมภาวนาปฏิบัติธรรม 2. กิจกรรมแก้เคราะห์และเข้าวัดอุ้มงคล ทั้งนี้ กิจกรรมแก้เคราะห์และเข้าวัดอุ้มงคลเป็นกิจกรรมที่มีกลุ่มผู้สนใจเฉพาะทาง ไม่ใช่กลุ่มคนส่วนใหญ่ แต่ก็มี การซื้อขายและมีเงินหมุนเวียนมาก

ตอนที่ 3 ปัญหาและอุปสรรค

ผู้วิจัยนำผลการสำรวจปัญหาและอุปสรรคด้านการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา 5 ด้านเสนอต่อที่ประชุมกลุ่มย่อย โดยเชิญตัวแทนที่เกี่ยวข้องมาร่วมแสดงความคิดเห็น ผู้เข้าร่วมประชุมได้ตั้งข้อสังเกตต่อข้อมูลผลการสำรวจ 5 ประเด็น ดังแสดงในตารางด้านล่าง

ตารางที่ 4 ข้อสังเกตเรื่องปัญหาและอุปสรรค

ข้อมูลผลการสำรวจ	ข้อสังเกตของผู้เข้าร่วมประชุม
ด้านสิ่งดึงดูดใจ พบปัญหาว่า นักท่องเที่ยวยังไม่ทราบถึงประวัติ ความสำคัญ ข้อมูลพุทธประวัติ คุณค่างานพุทธศิลป์ นักท่องเที่ยวให้ความเห็นว่า ควรมีการจัดแสดง เรื่องราวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาใน หลากหลายมิติ เพื่อยกระดับให้แหล่งท่องเที่ยวมี ความน่าสนใจและดึงดูดใจ	ด้านสิ่งดึงดูดใจ สาเหตุที่จังหวัดสุพรรณบุรียังไม่มีการสืบค้นและ ถ่ายทอดประวัติความสำคัญ ข้อมูลพุทธประวัติ คุณค่างานพุทธศิลป์นั้นอาจสืบเนื่องมาจากการขาด กระบวนการที่เหมาะสมในการที่ภาคีที่เกี่ยวข้องจะ เข้ามาทำงานร่วมกัน รวมถึงขาดแผนแม่บทที่อาศัย การมีส่วนร่วมจากทุกภาคี

ด้านการเข้าถึง แหล่งท่องเที่ยวจังหวัดสุพรรณบุรีอยู่กระจายห่างจากกัน ทำให้ต้องใช้รถส่วนตัวไปท่องเที่ยว ไม่มีรถสาธารณะที่สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ห่างไกลออกไป นักท่องเที่ยวให้ความเห็นว่า ควรมีการกำหนดเส้นทางและโปรแกรมท่องเที่ยววัดให้ชัดเจน โดยมีรับส่งสาธารณะตามเส้นทางที่กำหนด เพื่อให้นักท่องเที่ยวเข้าถึงวัดที่สำคัญได้ครบถ้วน	ด้านการเข้าถึง สภาพการกระจายตัวของชุมชนในจังหวัดสุพรรณบุรีเป็นเรื่องที่ขึ้นกับปัจจัยพื้นฐาน ได้แก่ ปัจจัยภูมิศาสตร์และการตั้งถิ่นฐาน ปัจจัยทางประชากร เป็นเรื่องที่ไม่สามารถแก้ไขได้ในระยะเวลาอันสั้น แต่ปัญหาการขาดรถรับส่งสาธารณะนั้นเป็นเรื่องที่สามารถปรับปรุงแก้ไขได้ ถ้าหากมีการกำหนดเส้นทางนำร่องที่ชัดเจน
ด้านโรงแรมที่พักรอบแหล่งท่องเที่ยว มีข้อจำกัดคือโรงแรมที่พักส่วนใหญ่มักเป็นที่พักในระดับปานกลางถึงระดับบนที่มีราคาระดับปานกลางถึงค่อนข้างสูง นักท่องเที่ยวให้ความเห็นว่า ควรมีการจัดทำเว็บไซต์ประชาสัมพันธ์โรงแรมที่พักที่มีคุณภาพดีและราคาไม่แพง	ด้านโรงแรมที่พักรอบแหล่งท่องเที่ยว จังหวัดสุพรรณบุรีมีเว็บไซต์ประชาสัมพันธ์โรงแรมที่พักอยู่บ้าง แต่ทว่าขณะนี้ยังไม่มีกำหนดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาที่ชัดเจน ดังนั้นจึงยังไม่สามารถช่วยประชาสัมพันธ์โรงแรมที่พักเฉพาะพื้นที่ได้
ด้านความปลอดภัย เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดสุพรรณบุรีอยู่กระจายห่างจากกัน ในบางท้องที่ซึ่งอยู่ห่างไกลออกไป หากมีเรื่องอุบัติเหตุเกิดขึ้น ตำรวจต้องใช้เวลาดำเนินทางมาที่เกิดเหตุนาน นักท่องเที่ยวให้ความเห็นว่า ควรมีตำรวจท่องเที่ยวช่วยตรวจตราบริเวณแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาที่มีความสำคัญในช่วงกลางคืนอยู่เสมอ เพื่อให้ นักท่องเที่ยวเกิดความอุ่นใจ	ด้านความปลอดภัย จังหวัดสุพรรณบุรีมีตำรวจท่องเที่ยวช่วยตรวจตราอยู่ในบริเวณที่มีนักท่องเที่ยวทั้งในอำเภอเมืองสุพรรณบุรีและอำเภอดำรงวิทยะ แต่เนื่องจากยังไม่มีกำหนดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาที่ชัดเจน จึงไม่สามารถระบุพื้นที่เป้าหมายแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาที่ชัดเจน
ด้านรายการนำเที่ยว รายการนำเที่ยวยังขาดความชัดเจนในเรื่องเส้นทางและกิจกรรมเชิงพุทธศาสนา รวมถึงขาดเรื่องราวที่มีความเหมาะสม นักท่องเที่ยวให้ความเห็นว่าควรมีรายการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาที่มีข้อมูลและรายละเอียด บอกเล่าเรื่องราววัดในแต่ละแห่ง บอกเล่าความสำคัญของวัดที่มีต่อสังคมพุทธศาสนาท้องถิ่น	ด้านรายการนำเที่ยว สาเหตุที่ยังไม่มีรายการนำเที่ยวเชิงพุทธศาสนาที่ชัดเจน และได้ผลนั้นอาจสืบเนื่องมาจากการขาดกระบวนการที่เหมาะสมในการที่ภาคีที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนจะเข้ามาทำงานร่วมกัน รวมถึงขาดแผนแม่บทที่อาศัยการมีส่วนร่วมจากภาคีทุกฝ่าย

จากตารางที่ 4 ได้ข้อสรุปว่า สาเหตุที่จังหวัดสุพรรณบุรียังไม่มีรถสับคันและถ่ายทอดเรื่องราวที่ดึงดูดใจต่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา อาจสืบเนื่องมาจากการขาดกระบวนการที่เหมาะสมในการที่ภาคีที่เกี่ยวข้องจะเข้ามาทำงานร่วมกัน และขาดแผนแม่บทที่อาศัยการมีส่วนร่วมจากภาคีทุกฝ่าย ถ้าหากมีแผนแม่บทดังกล่าวก็จะช่วยนำร่องให้เกิดสิ่งอื่นตามมา ได้แก่ การกำหนดรายการท่องเที่ยว เส้นทางรับส่งสาธารณะ แนวทางการช่วยประชาสัมพันธ์โรงแรมที่พักเฉพาะพื้นที่ โซนพื้นที่ที่จะตรวจตรารักษาความปลอดภัย เป็นต้น ทั้งนี้กระบวนการดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้ก็ด้วยหน่วยงานภาครัฐและเอกชนได้หารือและทำงานร่วมกัน โดยอาศัยผังแม่บทเป็นเสมือนเครื่องมือสื่อกลางที่เปิดให้ทุกฝ่ายได้เข้ามามีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมวางแผนและ

ขับเคลื่อนงานการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาโดยกำหนดให้จังหวัดสุพรรณบุรีเป็นประธานหรือเจ้าภาพในการดำเนินการ

5. ข้อเสนอแนะ

1) ด้านผังเส้นทางท่องเที่ยวจังหวัดสุพรรณบุรี

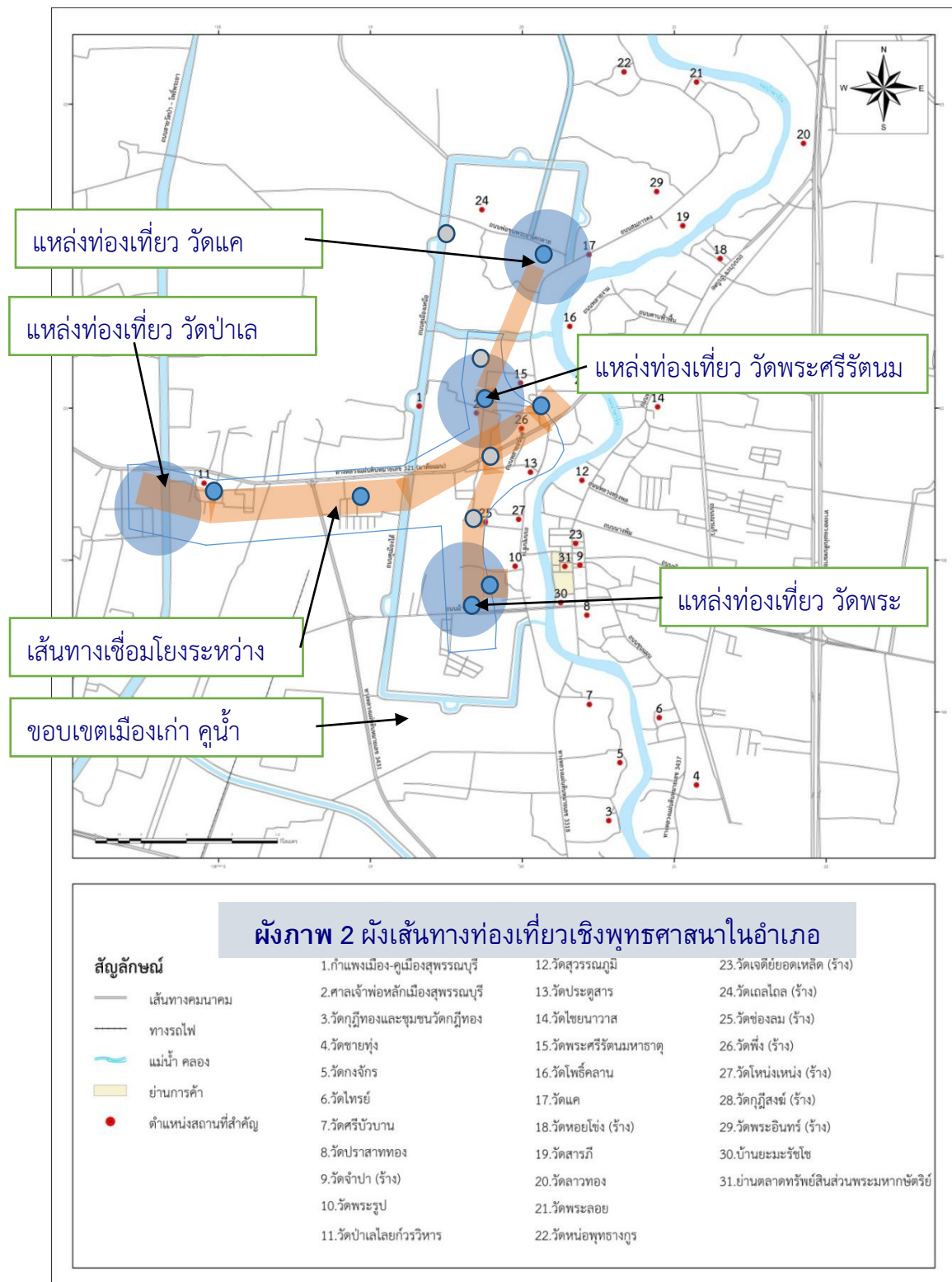
จังหวัดสุพรรณบุรีควรจัดทำผังแม่บทเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาโดยประสานกับจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและจังหวัดนครปฐม ทั้งนี้สืบเนื่องจากผลการสำรวจวัดและโบราณสถานในพื้นที่ซึ่งได้พบว่า

1. อำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี มีวัดและแหล่งโบราณสถานสมัยอยุธยาจำนวนมาก (เช่น วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ วัดพระรูป วัดป่าเลไลยก์ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสุพรรณบุรี เมืองเก่าสุพรรณบุรี) ซึ่งมีความสัมพันธ์กับวัดและโบราณสถานในพระนครศรีอยุธยา กล่าวคือมีเรื่องราวที่สืบเนื่องสัมพันธ์กัน และอยู่ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 19-23 ร่วมกัน

2. อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี มีวัดและแหล่งโบราณสถานสมัยทวารวดีจำนวนมาก (เช่น พระพุทธรูปอุษยคีรีศรีสุวรรณภูมิ วัดเขาพระศรีสรรเพชญ์ วัดเขาศีลสถ์ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติอู่ทอง เมืองโบราณอู่ทอง) ซึ่งมีความสัมพันธ์กับวัดและโบราณสถานในเมืองนครปฐม กล่าวคือมีเรื่องราวที่สืบเนื่องสัมพันธ์กันและอยู่ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 10-16 ร่วมกัน หากเป็นเส้นทางพระพุทธศาสนาในสมัยอยุธยาช่วงพุทธศตวรรษที่ 19-23 ก็ควรกำหนดเส้นทางท่องเที่ยวสายหลักจากวัดและแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอเมืองสุพรรณบุรีให้เชื่อมโยงกับวัดและแหล่งท่องเที่ยวในพระนครศรีอยุธยา แต่หากเป็นเส้นทางพระพุทธศาสนาในสมัยทวารวดีช่วงพุทธศตวรรษที่ 10-16 ก็ควรกำหนดเส้นทางท่องเที่ยวหลักจากวัดและแหล่งท่องเที่ยวในอำเภออู่ทอง โดยเชื่อมโยงกับวัดและแหล่งท่องเที่ยวในนครปฐม

2) ด้านผังเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในอำเภอเมืองสุพรรณบุรี

สืบเนื่องจากผลการสำรวจพบว่า นักท่องเที่ยวให้ความนิยมไปไหว้พระและทำบุญในวัดสำคัญ ได้แก่ วัดป่าเลไลยก์ วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ วัดแค เป็นต้น ผู้วิจัยกำหนดเส้นทางท่องเที่ยวโดยอาศัยข้อมูลผลการสำรวจ โดยมีจุดสำคัญได้แก่ วัดป่าเลไลยก์ วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ วัดแค วัดพระนอน เป็นต้น การกำหนดจุดสำคัญส่งผลให้เกิดโครงข่ายเส้นทางและโซนพื้นที่ ซึ่งเป็นกรอบสำคัญในการจัดสรรทรัพยากรในอนาคต

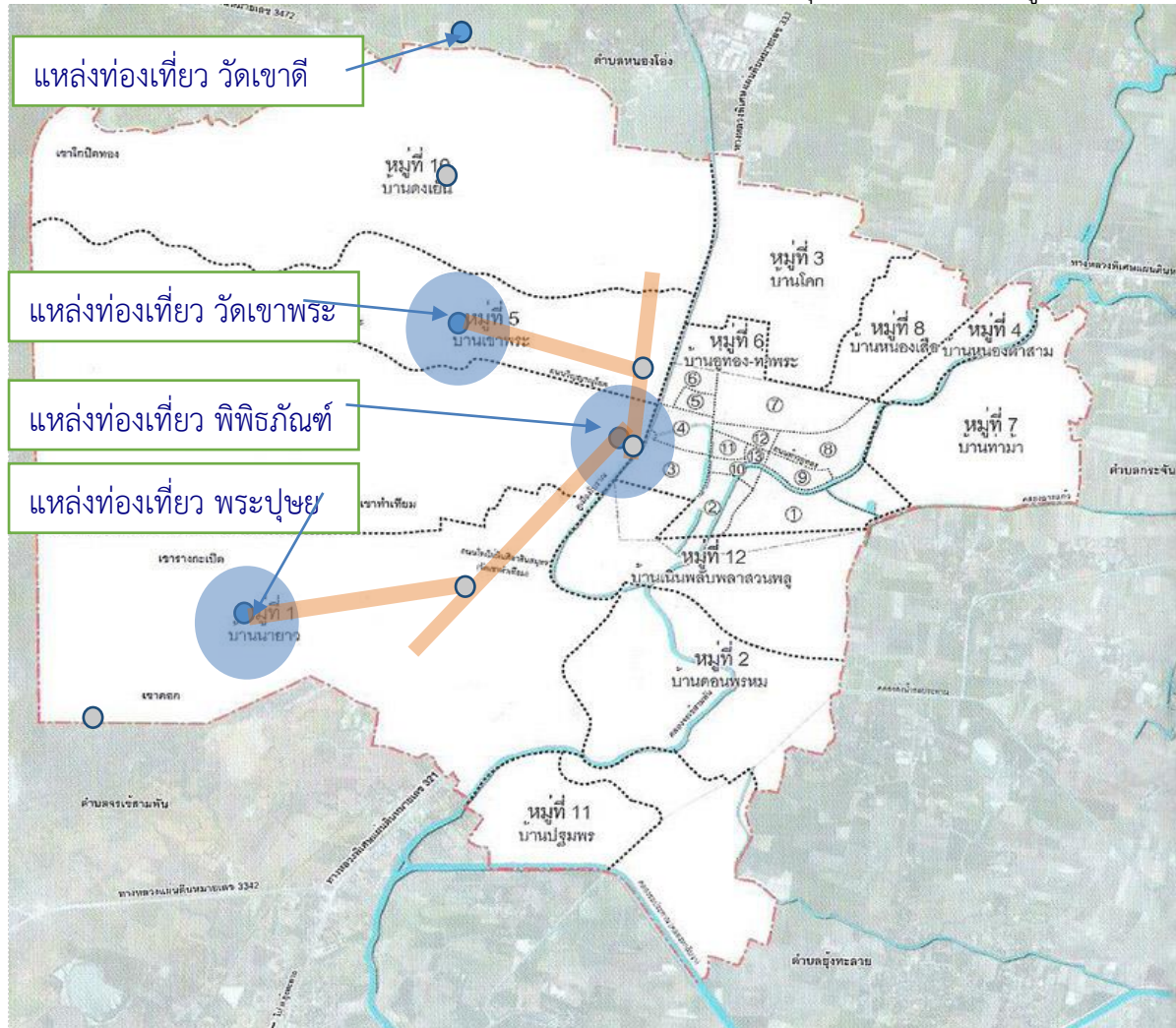

3) ด้านผังเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในอำเภออุททอง

สืบเนื่องจากผลการสำรวจพบว่า นักท่องเที่ยวให้ความนิยมกับการไหว้พระและทำบุญในวัดสำคัญในอำเภออุททอง ได้แก่ วัดเขาพระศรีสรรเพชญ์ พระพุทธรูปปุษยคีรี พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติอุททอง เป็นต้น ผู้วิจัยจึงกำหนดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาโดยอาศัยข้อมูลผลการสำรวจ โดยมีจุดท่องเที่ยวสำคัญได้แก่ วัดเขาพระศรีสรรเพชญ์ พระพุทธรูปปุษยคีรี พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติอุททอง เป็นต้น ซึ่งการกำหนดจุดสำคัญนี้

จะส่งผลให้เกิดโครงข่ายเส้นทางและโซนพื้นที่ที่ใช้เป็นกรอบจัดสรรทรัพยากรและสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ รถรับส่งสาธารณะ ตำรวจท่องเที่ยว เว็บไซต์ให้ข้อมูล เป็นต้น เช่นเดียวกันกับผังแม่บทในอำเภอเมืองสุพรรณบุรี

ผังภาพด้านล่างเป็นตัวอย่างข้อเสนอแนะผังเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในอำเภออู่ทอง

ผังภาพ 3 ผังเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในอำเภออู่ทอง

4) ข้อเสนอแนะเรื่องการสืบค้นและเผยแพร่

จากผลการสำรวจพบว่า นักท่องเที่ยวจำนวนมากไม่ทราบว่า แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดสุพรรณบุรีอยู่ในเส้นทางตามรอยพระพุทธศาสนาที่สัมพันธ์กับพุทธสถานในประเทศศรีลังกาและอินเดีย และไม่ทันคิดว่ามีพระบรมธาตุประดิษฐานอยู่ในเมืองโบราณอู่ทอง และวัดพระศรีรัตนมหาธาตุในอำเภอเมืองสุพรรณบุรี ซึ่งผู้เกี่ยวข้องในจังหวัดสุพรรณบุรีควรให้มีระบบการสืบค้นและเผยแพร่เรื่องราวเชิงพุทธศาสนาเพื่อเพิ่มความรู้ความเข้าใจให้นักท่องเที่ยว ในขณะเดียวกัน จังหวัดสุพรรณบุรีสามารถสร้างตลาดใหม่ โดยนำเสนอสถานที่สำคัญในเส้นทางตามรอยพุทธศาสนากับนักท่องเที่ยวกลุ่มใหม่ที่สนใจเรื่องนี้ โดยไม่จำกัดเฉพาะคนไทยหากรวมถึงนักท่องเที่ยวคนต่างประเทศ ซึ่งก็จะช่วยส่งเสริมให้เกิดเส้นทางและกิจกรรมใหม่ๆ

คณะผู้วิจัยเสนอให้มีการศึกษาเพื่อการสืบค้นเพิ่มเติมให้ครอบคลุมทุกด้าน จากนั้นจึงเผยแพร่ข้อความหรือประเด็นสำคัญ (Key Message) ที่ช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในจังหวัดสุพรรณบุรี โดยให้มีความเชื่อมโยงกับข้อมูลผลการสำรวจ ใน 4 ประเด็นดังนี้ 1. จังหวัดสุพรรณบุรีเคยเป็นบ้านเมืองโบราณสำคัญในสมัยทวารวดีและสมัยอยุธยา 2. จังหวัดสุพรรณบุรีเป็นบ้านเมืองที่เจริญรุ่งเรืองมาก่อน นับเป็นชุมทางหลัก ในเส้นทางตามรอยพระพุทธศาสนาที่สัมพันธ์กับเส้นทางฯ ในอินเดีย ศรีลังกา พม่า ลาว กัมพูชา และอินโดนีเซีย 3. ในสมัยทวารวดีและสมัยอยุธยาได้เคยมีพระสงฆ์สาวกได้นำพระบรมธาตุของพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาประดิษฐานไว้ในเมืองโบราณ เช่น เมืองโบราณอู่ทอง เมืองเก่าสุพรรณบุรี 4. พระสงฆ์ในสมัยทวารวดีและสมัยอยุธยาได้เคยเผยแพร่พระธรรมคำสอนแก่ผู้คนที่อยู่อาศัยในเมืองโบราณ ยกตัวอย่างเช่น คณาจารย์ที่พบในจังหวัดสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรีควรสืบค้นและเผยแพร่เรื่องราวดังกล่าวควบคู่กันจัดทำผังแม่บทที่นำเสนอไปข้างต้น โดยอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมจากภาคีหลายฝ่ายเป็นสำคัญ เป็นกระบวนการที่เน้นสร้างการรับรู้และเรียนรู้ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจร่วมกัน

บรรณานุกรม

- ศิริบุญ จงวุฒิเวศย์ และมาเรียม นิลพันธุ์. (2547). โครงการสืบค้นประวัติศาสตร์วัฒนธรรมท้องถิ่น : การเรียนรู้กระบวนการเสริมศักยภาพการวิจัยชุมชนในพื้นที่อำเภอห้วยน้ำใหญ่และอำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร. กรุงเทพฯ : สถาบันวัฒนธรรมศึกษา กระทรวงวัฒนธรรม.
- ไชยยศ จันทราพิทย. (2550). แนวคิดและรูปแบบการสร้างองค์กรเครือข่ายหรือองค์กรภาคประชาชนในบริบทศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยในประเทศไทยกรณีศึกษาภาคเหนือภาคกลางภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้.
- ชุมพล พิษพันธุ์ไพศาล. (2557). การจัดการการท่องเที่ยวชุมชน กรณีศึกษาเทศบาลตำบลบ้านเลนและเทศบาลตำบลบางกระสั้น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- ประพันธ์พงษ์ ชินพงษ์. (2554). การจัดการท่องเที่ยวเชิงชุมชนของชุมชนคลองรางจระเข้ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- พงศ์เดช ไชยคุตร. (2548). ปัญหาและแนวทางแก้ไขสภาพการดำเนินงานของสภาวัฒนธรรม ศูนย์วัฒนธรรมและสำนักงานวัฒนธรรมในเขตภาคเหนือ. กรุงเทพฯ : สถาบันวัฒนธรรมศึกษา กระทรวงวัฒนธรรม.
- พันทิพา มาลา และลำยอง ปลั่งกลาง. (2558). แนวทางการฟื้นฟูวัฒนธรรมชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว : กรณีศึกษา ชุมชนอำเภอบ้านแพรก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

- ภัทรพร จันตะนี. (2556). การจัดการท่องเที่ยวบนพื้นฐานของชุมชน : กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนเห็ด
ดับเต่า ตำบลสามเรือน อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. มหาวิทยาลัยราชภัฏ
พระนครศรีอยุธยา.
- ยิ่งยง เทาประเสริฐ และคณะ. (2547). การศึกษาพัฒนาแนวทางการพร้อมในการบริหารจัดการ
วัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพฯ : สถาบันวัฒนธรรมศึกษา กระทรวงวัฒนธรรม.
- ลำยอง ปลั่งกลาง. (2558). การพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการท่องเที่ยวสีเขียว กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชน
การท่องเที่ยวจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและอ่างทอง. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- วิภาพรรณ ดาราฉาย. (2556) การศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวในอำเภอ
เมืองพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยาของนักท่องเที่ยวชาวไทยกับนักท่องเที่ยว
ชาวต่างชาติ. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศรีศักร์ วลลิโถม. (2550). ประวัติศาสตร์ โบราณคดี : เมืองอุททอง. สำนักพิมพ์เมืองโบราณ
- สำนักศิลปากรที่ 2 กรมศิลปากร. (2545). ผลการดำเนินงานทางโบราณคดีกำแพงเมืองโบราณสุพรรณบุรี
วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ สุพรรณบุรี.
- สำนักศิลปากรที่ 2 กรมศิลปากร. (2546). พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ สุพรรณบุรี.
- สำนักศิลปากรที่ 2 กรมศิลปากร. (2550). พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ อุททอง และเรื่องราวสุวรรณภูมิ.
- สীবวงศ์ กาพวงศ์. (2560). การพัฒนารูปแบบความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อจัดการ
น้ำเสียคลองบางตลาด จังหวัดนนทบุรี. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- อารีรัตน์ คุณดี. (2549). ความเป็นไปได้ในการเปิดแหล่งท่องเที่ยวใหม่ในเขตอำเภอ พระนครศรีอยุธยา
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.